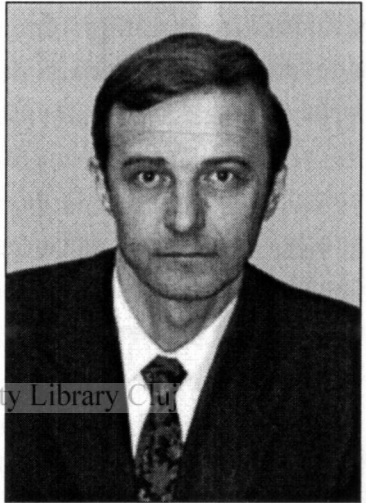

GENEALOGII MARAMUREȘENE MEDIEVALE - EXEMPLUL FAMILIEI GORZO (GURZĂU) DE IEUD -

Ioan-Aurel POP

Spre deosebire de alte țări românești cuprinse sub aspect militar și apoi politico-administrativ în Regatul Ungariei între secolele **XI-XIV**, **Maramureșul** s-a transformat integral din voievodat românesc în comitat, elita s-a nobiliară originară provenind în întregime din cnezimea românească veche. Această transformare fundamentală s-a produs în chip decisiv abia începând cu secolul **al XIV-lea** și cu precădere din a doua jumătate a acestui secol, când, după fondarea **Moldovei** lui **Bogdan I**, autoritățile ungare au luat măsuri ferme de structurare a Maramureșului după modelul ungar, pentru a evita o defecțiune ca aceea produsă de rebeliunea românilor de la est de Carpați.

Din pricina acestor schimbări, documentele încep să reflecte compoziția - inclusiv cea nominală - a stăpânilor de moșii din **Țara Maramureșului**. Cauza directă și imediată a fost obligația acestor stăpâni a de a-și proba calitatea prin intermediul documentelor scrise, emise de rege și de celelalte autorități îndreptățite ale regatului. Cum până la 1400, aproape nici un stăpân alogen nu reușise să pătrundă în lumea rurală românească maramureșeană, astfel încât toți proprietarii de domenii de aici, organizate sub forma cnezatelor, erau cnezii locali. Însă riscul de a-și vedea moșiile uzurpate de noi veniți, puși în serviciul regelui și al coroanei, a determinat o adevărată competiție care avea să conducă în secolele **al XIV-lea** și **al XV-lea** - inclusiv prin eliminarea cnezilor mai slabi - la înnobilarea masivă

a feudalilor români și la adaptarea lor, în spiritul rigorilor feudale de model ungar (bazate pe vechile cutume ungare, puternic influențate de exemplul occidental, inițial german și apoi și franco-napolitan). De aceea, din secolul **al XIV-lea** încoace, izbucnește în actele scrise o viguroasă lume românească de stăpâni, care s-a menținut în tot Evul Mediu și în epoca modernă și care a ajuns de timpuriu să trăiască după rânduiala nobililor și să-și dezvolte o mentalitate nobiliară. Între componentele acestei mentalități, se află, alături de ideea proprietății funciare și de conștiința rolului militar, cultul documentului de danie și de proprietate, transmiterea titlului din moștrămoși urmașilor, recunoașterea de felurite scutiri și avantaje sub formă de privilegii, reconfirmarea periodică a statutului, conservarea și cunoașterea genealogiei familiei, obținerea de însemne heraldice etc. În aceste condiții, multe dintre familiile maramureșene își pot urmări ascendenții până în secolul **al XIV-lea**, cu ecouri sigure chiar și în secolul precedent. O asemenea familie este cea numită **Gorzo (Gurzo)** sau **Burzo de leud** și de **Suciu de Sus**.

Sorgintea sa cunoscută coboară (cel puțin prin intermediul moșiei de baștină) până la **Dragoș Întemeietorul**, acela despre care se știu, în fapt, atât de puține detalii, inclusiv privitoare la identitatea sa exactă sau, mai precis, la plasarea sa corectă în șirul acelor personaje omonime contemporane, din prima jumătate a secolului al XIV-lea. Despre acest **Dragoș** - care nu a fost niciodată voievod în Maramureș și care va fi ajuns înainte de 1350 în Moldova ca voievod în numele regelui **Ludovic I de Anjou** - se știe că a avut un fiu succesori numit **Sas**, urmat, la rându-i, de fiul Balc (alături de care se menționează frații săi **Drag**, **Dragomir**¹ și **Ioan** sau **Ștefan**). Generația lui Balc este aceea revenită în Maramureș, după ce a făcut față cu greu revoltei moldovenilor din **1359**, nereușind să se mențină într-o lume ostilă, sprijinită de forța celeilalte revolte, a maramureșenilor lui Bogdan de Cuhea, strămutată și continuată la est de munți. Se cunoaște bine că, după alungarea din Moldova, Balc (numit „*voievodul nostru maramureșean*”) și frații săi pomeniți primeau de la rege, la **2 februarie 1365**, bunurile confiscate

¹ Probabil că acest Dragomir nu era frate, ci cumnat cu frații Balc, Drag, Ștefan și Ioan, cum se va vedea mai jos.

de la infidelul voievod **Bogdan** și de la fiii săi, anume moșia **Cuhea** cu satele aparținătoare **Ieud, Bocicoel, cele două Vișee, Moisei, Borșa, și cele două Săliște**². Ulterior, la 11 august 1373, același suveran poruncește conventului din Lelesz să-i pună pe **Balc, Drag și Ioan**, fiii lui Sas, în stăpânirea moșiei Cuhea cu cele care țineau de ea, precum și a moșiilor numite Bocicoiu Mare, Biserica Albă, Taras și Buștina, din comitatul Maramureș³. Nu peste mult timp, în 25 noiembrie 1387, mai apare un personaj din aceeași familie, anume Iuan Românul (*Iwan Olachus*), „adică fiul surorii după mamă al măriților bărbați Balc și Drag voievod” (*filii scilicet sororis uterinae magnificorum virorum Balk et Drag woyvodae*), dăruit de regele **Sigismund de Luxemburg**, pentru meritele lui militare și pentru moartea tatălui său (Dragomir) sub zidurile Vidinului (în Bulgaria) și a fratelui său (Tatomir), căzut la *Belcz* (în Ucraina), cu moșiile Iza și Apșa de Jos⁴. Însă la 1 mai 1390, aceste două moșii, alături de **Rona de Sus, Bârsana, Rozavlea, Ruscova și Vișeu**, aveau să fie rehotărnicite pentru magistria Balc voievodul și Drag „de Maramureș”⁵, fără menționarea nepotului lor, Iuan Românul. În curând (la 8 mai 1397), este atestat un Ladislau, fiul lui Ioan, fratele lui Balc și Drag (cel din urmă numit acum voievod și comite al Maramureșului), adică nepotul de frate al celor doi, stăpânind împreună cu unchiul său pomeniți **cetatea Chioarului** (din comitatul Solnoc), precum și moșiile Hust și Sighet (din comitatul Maramureș)⁶. Un document din 1397 atestă pentru prima oară faptul că Balc a avut doi fii, anume Dumitru (*Demetrius*) și Alexandru (*Sandor*), care, împreună cu tatăl lor și cu unchiul lor (Drag), obțineau de la rege rehotărnicirea moșiei lor Teceu⁷. Aceiași, împreună cu alți consângeni, sunt menționați într-un important înscris din **7 aprilie 1402**, prin care palatinul Ungariei cerea conventului din Lelesz să-i pună pe protagoniști în stăpânirea unor moșii și culmi muntoase, între

² Ioan Mihályi de Apșa, *Diplome maramureșene din secolele XIV și XV*, Sighet, 1900, doc. nr. 29, p. 56-58 (și cele trei ediții succesive); *Documenta Romaniae Historica*, D. Relații între Țările Române, vol. I, București, 1977, p. 80-83; *Documenta Romaniae Historica*, C. Transilvania, vol. XII, București, 1985, p. 398-401 etc.

³ I. Mihályi, *op. cit.*, doc. nr. 36, p. 65-67; *DRH*, C, vol. XIV, p. 394-395.

⁴ I. Mihályi, *op. cit.*, ediția a IV-a, Cluj-Napoca, 2009, nr. 52, p. 114-115.

⁵ *Ibidem*, nr. 57, p. 130-131.

⁶ *Ibidem*, nr. 65, p. 151-152.

⁷ *Ibidem*, nr. 67, p. 155-157.

care și „Frumoasa, cu alt nume Muntele Frumos” (*Formoza, alio nomine Zephavas*).⁸ Se remarcă aici un toponim dat în limba română și tradus apoi de către notar (diac) în limba maghiară. Punerea în stăpânirea acestor bunuri funciare (între care și satele Budești, Vincești, Rona de Jos, Gănești, Berbești, Ferești, Muntele Uglei și Uglea, din comitatul Maramureș) s-a făcut, cum spuneam, în favoarea lui Dumitru și Alexandru, fiii lui Balc, Sandrin și Gheorghe, fiii lui Drag și Ladislau, fiul lui Ioan Românul (frate cu Balc și Drag). Tabelul genealogic conturat până în acest moment, se află la Anexa 1.

La începutul secolului al XV-lea se încheia o etapă importantă din istoria familiei aflate în atenție. După ce pare să fi intrat în conflict cu fratele său Balc, Drag a murit la finele anului 1400, în vreme ce menționatul său frate, deși mai vârstnic, era numit „răposat” abia la 25 iunie 1402⁹. Între 1365 și 1400, **Drăgoșeștii** edificaseră în nord-estul Transilvaniei un adevărat organism politico-administrativ propriu, cu baza în voievodatul maramureșean. Cu alte cuvinte, țara românească refuzată lui Bogdan de Cuhea și adepților săi între anii 1340-1360, a fost făurită într-un fel de către urmașii lui Dragoș (alungați din Moldova) după 1365, în contextul supunerii față de regele Ungariei. Familia a deținut unele dintre cele mai înalte demnități, ajungând între baronii regatului: voievozi ai Maramureșului (1365), comiți de Sătmăr (1368), comiți ai Maramureșului (1373), comiți ai secuilor (1387), comiți ai Ugocei (1389). În afara demnităților, ei au devenit unii dintre cei mai bogați feudali din țară, deținând peste 10 cetăți puternice, plus un imens domeniu cu 200-300 de sate în comitatele Maramureș (cam 50 de sate), Ugocea, Sătmăr, Sălaj și Solnoc-Dăbâca; la acestea trebuie adăugate satele familiarilor lor (micilor cnezi locali) din Maramureș și din alte comitate vecine, care le erau supuse în virtutea legăturilor de vasalitate. De exemplu, cum se vede din documentul citat mai sus, la 1402 Drăgoșeștii, cetropeau un mare număr de sate și munți din Maramureș, dar lăseau munții și pășunile în folosința vechilor cnezi locali din împrejurimi. Numai domeniul Chioarului avea în 1405 circa 1000 de km pătrați, cu 58 de sate, dintre care 50 românești¹⁰. De

⁸ *Ibidem*, nr. 71, p. 164-166.

⁹ Radu Popa, p. 237. La 25 iunie 1402, Dumitru și Alexandru, fiii lui Balc, se plâneau că răposatul lor tată fusese alungat de frații săi, Drag și Ioan Românul, de la stăpânirea cetății Nyaláb și a târgului Terebes, cu moșiile aparținătoare de acestea, din comitatul Ugocea. *Ibidem*, nota 100.

¹⁰ I. Kádár, *Szolnok-Doboka vármegye monográfiája*, vol. VII, Dej, 1905, p. 328; R. Popa, *op. cit.*, p. 232.

altminteri, în foarte multe sate din Maramureș acaparate de urmașii voievodului Dragoș, cnezii români locali au continuat să fie stăpânii de fapt ai acestor moșii, în calitate de mici vasali. Domeniul acesta uriaș avea un caracter destul de unitar, el acoperind aproape toate regiunile de cursul superior al Someșului, de la hotarul voievodatului Transilvaniei și până la Tisa, precum și de pe cursul superior al Tisei, până la limita apuseană a comitatului Ugocea¹¹. Fiii lui **Sas** au tins să aibă un statut asemănător puternicului lor vecin, voievodul Transilvaniei, fapt vizibil și din prețuirea pe care au dat-o propriului titlu de voievod, deși erau concomitent și comiți a patru comitate. O altă mărturie a ideii de entitate politico-administrativă proiectată de **Balc** și **Drag** este centrul lor bisericesc de la **Peri**, pentru care obțin (în 1391) drepturi aproape episcopale, dar nu de tip catolic, ci răsăritean, în dependență directă de centrul Marii Biserici de la Constantinopol. Autoritatea acestui nucleu monastic (stavropighie) se întindea asupra domeniului pomenit, dar și în afara acestuia, în regiunile vecine din nordul Transilvaniei și al Crișanei, locuite de români ortodocși.

Drăgoșeștii au putut ajunge la această situație privilegiată, între magnații regatului, în primul rând în urma marilor lor servicii militare, prin participare, cu banderile (contingentele) lor, la campaniile de la Vidin (1365-1368), de la **Halici** (1375, 1382), din **Serbia**, contra turcilor (1392), din **Moldova** (1395) etc.

Limitarea puterii lor începe din ultimul deceniu al secolului al XIV-lea, prin anumite măsuri ale coroanei (de centralizare) și ale altor aristocrați, care începeau să vadă un pericol în imensa forță acumulată de familia aflată în atenție. Lovitura de grație a venit însă în preajma anului **1400**, când **Balc** (din câte se pare, după moartea fratelui său, petrecută chiar în 1400) apare desemnat drept conducător al unei acțiuni îndreptate împotriva regelui Sigismund și duse cu forțele maramureșene ale familiei. Probabil că, în **1401**, a aderat la acțiunea antiregească condusă de cancelarul **Ioan Kanizsai**, așa cum (tot atunci sau în primăvara anului **1402**), împreună cu oamenii săi, a luptat de partea lui Ladislau de Durazzo, rivalul lui Sigismund și pretendentul la tron. Evenimentele din acei ani și în principal aderarea Drăgoșeștilor la

¹¹ R. Popa, p. 233.

revolta magnaților îndreptată contra regelui Sigismund de Luxemburg au pus capăt marelui edificiu politico-administrativ de ei în Maramureș și în ținuturile vecine. Urmașii lui Drag, stabiliți în comitatul Satu Mare și rămași probabil în afara conflictelor menționate, s-au bucurat pe mai departe de protecția regească și au cunoscut, după mijlocul secolului al XV-lea, când s-au și catolicizat, o nouă perioadă de ascensiune (devenind familia Drágffy). Deși, în 1404, foștii inamici ai regelui sunt amnistiați, se produce destrămarea puterii și autorității urmașilor lui Dragoș în Maramureș. Documentele ulterioare arată numeroase familii cneziale locale maramureșene care obțin confirmări pentru satele lor, care intraseră odinioară, prin acaparări, în domeniul Drăgoșeștilor.

Pomeniții fii ai lui Balc, Dumitru și Alexandru, revin și ei la situația feudalilor locali maramureșeni stăpâni de sate după rânduiala cnezatelor. Astfel, Dumitru, „*fiul răposatului magistru Balc, voievodul maramureșean*” este menționat la 20 februarie 1405, în legătură cu o pâră a nobililor din Domnești contra sa, din pricina abaterii cu violență a cursului râului Talabor, de către Drăgoșești, în urmă cu zece ani, spre marea pagubă a reclamanților¹². Este ultima mențiune cunoscută a lui Dumitru, fiul lui Balc și ea se face în legătură cu o regiune de la nord de Tisa, de pe Valea Talaborului, adică foarte departe de moșia Cuhea, dăruită familiei la 1365.

Un document din 3 decembrie 1419, emis de regele Sigismund de Luxemburg, atestă o danie a stăpânirii asupra cnezatului românilor din leud pentru Valentin, „*românul nostru de recunoscătoare iubire*”, fiul lui Teodor de leud, și prin el pentru Ioan, Luca, Sandrin și Danciu, fiii săi, pentru Sandrin și Ioan, frații săi din aceeași mamă, precum și pentru alte rude¹³. Diploma spune că dania se face „*sub adevăratele hotare, îngrădituri și margini vechi, sub care această moșie fusese ținută și stăpânită, după rânduială, de către aceiași Valentin și înaintașii lui*”. De aici reiese clar că, în fapt, era vorba despre o falsă donație sau, mai exact, despre o confirmare a unei străvechi stăpâniri a familiei pomenitului Valentin asupra leudului. Mai mult, diploma spune că vechea stăpânire se exercitase „*după rânduială*” sau „*după*

¹² *Ibidem*, nr. 75, p. 173-174.

¹³ *Ibidem*, nr. 140 (141), p. 338-339.

dreptate", ceea ce este destul de ambiguu, putând însemna și că deținerea se făcuse conform legii. Însă daniile mai vechi referitoare la **leud**, pentru românul Valentin, fiul Teodor sau pentru acest Teodor nu se cunosc sau nu s-au păstrat. Leudul a fost, totuși, dăruit de rege anterior, încă în **1365** - cum s-a văzut - fiilor lui Sas și nepoților Dragoș, reveniți din Moldova, odată cu întregul domeniu (cnezat de vale) al Cuhei¹⁴. În anii **1373** și **1384**, marea întindere de pământuri și sate, incluzând, prin urmare, și leudul, este reconfirmată lui Balc și Drag și rudelor lor. De aici s-ar putea trage concluzia că Valentin și tatăl său Teodor trebuie să fie urmași ai **Drăgoșeștilor**, din moment ce singurele acte de proprietate cunoscute asupra leudului, anterioare anului **1419**, sunt cele date în favoarea fiilor lui Sas. Singura verigă de legătură ar putea să fie, în acest caz, numai Dumitru, fiul lui Balc, menționat ultima dată la **1405**, care ar fi putut avea un fiu, numit Teodor, tatăl lui Valentin. Câteva argumente destul de serioase se opun însă unei asemenea filiații. Mai întâi ea nu este menționată *expressis verbis* nicăieri. Cu alte cuvinte, nu se spune în vreo mărturie că Teodor era fiul sau ruda de sânge a lui Dumitru. În al doilea rând, faptul că înaintașii lui Valentin, fiul lui Teodor, stăpâniseră cnezatul respectiv *rite*, poate să însemne și „după cutumă”, „după obicei” sau, altfel spus, după vechea rânduială nescrisă. În al treilea rând, ultima pomenire a lui Dumitru, fiul lui Balc (la **1405**), plasându-l în zona Văii Talaborului, îl arată foarte departe de **Cuhea și leud**¹⁵. De altminteri, cum s-a văzut, leudul nu mai apare nici între satele în care, la **1402**, frații Dumitru și Alexandru, fiii lui Balc, erau puși în stăpânire la porunca palatinală. În fine, după **1402** (moartea lui Balc) și după înăbușirea revoltei îndreptate contra regelui, cum s-a văzut, urmașii lui Balc au căzut în dizgrație, și-au pierdut posesiunile, care, treptat, revin și din punct de vedere legal în mâinile vechilor proprietari, cnezii români locali. De aceea, se poate presupune, împreună cu Ioan Mihályi de Apșa, Alexandru Filipașcu sau Radu Popa, că la **1419** revine de fapt la suprafață vechea familie de cnezi sătești din **leud**, care stăpânise satul și sub Drăgoșești și, probabil, și sub Bogdănești.

¹⁴ De remarcat, în acest sens, că două documente din 1444, pomenind satul Bocicoel (amintit și în dania către Drăgoșești din 1365), îl plasează „în districtul Cuhei” (*in districtu Kohnya*), semn al recunoașterii vechiului cnezat de vale al Bogdăneștilor de odinioară. *Ibidem*, nr. 189, p. 456-457 și nr. 191 (190), p. 460-462.

¹⁵ De altminteri, și urmașii fratelui lui Dumitru, cel care se chema Alexandru, sunt pomeniți la 1434, în zona Arduului din comitatul Satu Mare. Este vorba despre nora lui Balc, nobila doamnă Iustina, văduva lui Alexandru, cu fiul lor Ioan și cu nepotul Mihail. *Ibidem*, nr. 169, p. 403-404.

În concluzie, legătura de rudenie dintre Valentin, fiul lui Teodor și urmașii lui Dragoș, voievodul Moldovei, se poate presupune, dar ea nu este dovedită. Ceea ce nu înseamnă însă, în niciun caz, că familia cnezială locală din leud nu este la fel de veche ca și primii descălecători ai Moldovei. Cnezii locali (sătești) de la leud, înaintașii lui Valentin și ai tatălui său Teodor, au stăpânit cu siguranță satul în întreg secolul al XIV-lea, mai întâi sub Bogdănești și apoi sub Drăgoșești. Doar că numele lor încep să fie cunoscut abia de la începutul secolului al XV-lea, după destrămarea imensului domeniu al urmașilor lui Dragoș, voievodul Moldovei. Personajele din 1419 și altele (tot rude) apar din nou menționate la 3 februarie 1427, când regele **Sigismund de Luxemburg** poruncește conventului din Lelesz, după obicei, să procedeze la punerea lor legiuită în stăpânirea moșiei leud¹⁶. Cei proaspăt introduși în stăpânire au fost Valentin, fiul lui Teodor de leud, împreună cu Ioan, Sandrin, Luca și Danciu, fiii lui Valentin, Ștefan și Mihail, fiii lui Iuan (frate cu Valentin), Teodor, fiul lui Dragomir, Balasyr, fratele lui, Zemere, fiul lui Drăguș, Dan, fiul altui Dragomir, Ivașcu, fiul lui Șandor (Alexandru), și Gorzo, fratele lui. Din Bratislava, la 20 martie 1435, regele (acum și împărat încoronat) **Sigismund** poruncește conventului din Lelesz să procedeze la o nouă hotărnicire a moșiei leud (cu ridicarea semnelor de hotar) pentru proprietarii ei, anume Balea (*Bale*) de leud, cu fiii săi Ioan, Sandrin (Alexandru) și Danciu.¹⁷ Documentul acesta, ca și precedentul, arată că vechea organizare cnezială se pierduse între timp sau era trecută sub tăcere, deoarece nu mai apare decât noua denumire de „posesiune” în locul celei de, „cnezat”. În plus, mersul hotarelor, delimitate la 1435 numai înspre Cuhea și Dragomirești, arată un teritoriu de circa 130 de km pătrați, până la creasta munților, la vârfurile Țibleș, Hudin și Măgura. Sub același nume de „posesiunea leud” sunt hotărnicite la 1451 și nouă locuri de stână, în munții de la izvoarele Izei și Vișeului, între Bătrâna și Știol, la o distanță cuprinsă între 20 și 40 de km de sat¹⁸. Din punct de vedere genealogic însă, documentul de hotărnicire din 1435 arată clar că acest „Balea” (*Bale*) este identic cu Valentin din 1419 și 1427 (corespund și numele fiilor săi!) și că de la această formă prescurtată și românicizată provine numele

¹⁶ *Ibidem*, nr. 157, p. 377-379.

¹⁷ *Ibidem*, nr. 171 (170), p. 408-411.

¹⁸ R. Popa, p. 85. I. Mihályi, *op. cit.*, nr. 211 (209), p. 504-507.

familiei Balea de leud. La 15 ianuarie 1451, **lancu de Hunedoara**, guvernatorul Ungariei, poruncea conventului de Lelesz să procedeze la o rehotărnicire a moșiei leud, la cererea proprietarilor de acolo, între care Alexandru (Sandrin), Ioan (Onișa sau Onița) Balea, Ioan (Ivașcu), Gorzo, George Petru Man, Mihail și diacul Iuga¹⁹. La **12 mai 1456**, regele **Ladislaw I** îi desemnează pe Gorzo și Ivașcu de leud ca posibili oameni de mărturie regești (alături de alții) la punerea fiilor lui Hotico de Vișeu în stăpânirea posesiunii Borșa, în vreme ce răspunsul conventului din Lelesz, redactat la 4 iunie 1456, arată că Ivașcu de leud a fost într-adevăr om de mărturie la pomenita introducere în stăpânire²⁰. Peste doi ani, la **22 iunie 1458**, regele **Matia Corvinul** îl pomenește din nou pe Gorzo de leud, ca posibil om de mărturie al sau la cercetarea unei plângeri a lui George Petru Man de Șieu²¹. Tot așa, la 30 mai 1458, același suveran îi numește pe Ivașcu și pe Gorzo de leud ca posibili oameni de mărturie la introducerea lui Simion de Cuhea și a rudelor sale în stăpânirea cnezatului omonim (până la urmă nu a fost de față niciunul dintre ei, ci un anume Ioan de Apșa)²². La 3 martie 1459, tot regele Matia Corvinul poruncea conventului din Lelesz să-i pună pe credincioșii săi Grigore Gorzo și Ioan de leud în stăpânirea a șapte sesii iobăgești și a două curți nobiliare, avute de aceștia, în posesiunea leud, prin drept de moștenire²³. Mai lămuritor în privința înrudirilor este documentul emis de către conventul din Lelesz, la **18 iunie 1459**, prin care Ivașcu (Ioan), fiul lui Sandrin (Alexandru) de leud, împreună cu ai săi (Grigore Gorzo, fratele lui bun, Alexandrin, fiul său, Ivașcu și Toma, fiii zisului Grigore Gorzo) se împacă și cad la învoială (după aprige dispute și procese) cu Sandrin Balea de leud cu ai săi (Ioan Balea, frate bun, Ioan Balea, Chindriș și Lazăr, fii, Simion, fiul zisului Ioan Balea, nepot de frate), prin mijlocirea unor „bărbați cinstiți și nobili” (arbitri), primii cedând celor din urmă trei iugăre de pământ arabil²⁴. Un document lacunar din **1461** conține un atestat al locuitorilor jurați din Sighet despre un așezământ dintre mai mulți nobili - între care și Gorzo și Ivașcu <de leud> - și un locuitor din Sighet²⁵.

¹⁹ I. Mihályi, *op. cit.*, nr. 211 (209), p. 504-507.

²⁰ *Ibidem*, nr. 228 (226), p. 543-545.

²¹ *Ibidem*, nr. 241 (244), p. 577-579.

²² *Ibidem*, nr. 244 (243), p. 586-588.

²³ *Ibidem*, nr. 246, p. 592-593.

²⁴ *Ibidem*, nr. 249, p. 601-602.

²⁵ *Ibidem*, nr. 256 (253), p. 618.

Ivașcu de leud mai apare, **24 februarie 1468**, ca martor, între vecinii și megieșii moșiei Moisei, atestând că respectiva posesiune fusese a lui Ambrozie de Dolha și a înaintașilor săi și că fusese cotropită de către anumiți nobili din cele două Vișee și din Săliște²⁶. La **11 martie 1468**, în legătură cu aceeași chestiune din actul precedent, legată de moșia Moisei, sunt pomeniți ca martori, între mulți alții, același Ivașcu de leud, împreună cu Toma, Simion, și doi Ioan, cu toții de leud²⁷. La 29 ianuarie 1471, adunarea nobililor comitatului Maramureș, adevărind o înțelegere între nobilii de **Cuhea** și cei de **Dragomirești**, îi consemnează între nobilii mediatori și pe Ivașcu, *Drwtha* și Simion de leud²⁸. Sandrin Balea de leud este menționat la 1474 ca jude al nobililor comitatului Maramureș, cu prilejul rezolvării unei pricini între două grupuri de nobili de Oncești²⁹. În 1493, mai apar un Mihail de leud, un Petru Balea și un Dăncuș Dumitru de leud, imposibil de plasat în relația lor de rudenie cu personajele menționate anterior. Tabelul genealogic care se poate urmări până spre sfârșitul secolului al XV-lea, se află la Anexa 2.

Evoluția detaliată a familiilor nobile române din **leud** în secolul al XVI-lea este mai greu de urmărit, întrucât sursele existente nu sunt cunoscute și publicate decât în mică măsură. Cele mai relevante documente în acest sens sunt actele păstrate la capitlul din Lelesz (azi Iasov, în Slovacia), cel mai important loc de adevărire pentru maramureșeni, instanță care rezolva mai toate problemele legate de regimul proprietăților funciare. Astfel, din **1504**, se păstrează o „scrisoare de citare” adresată unor nobili, între care și Simion (Cionca) de leud³⁰. Același Simion Cionca, împreună cu Ilie de leud sunt menționați ca „*destoinici români*” (*agiles Valachi*) la 1506. Acte de punere și dare în stăpânire pentru Sigismund Pogan (familie ungară, originară din afara Maramureșului), din anii **1503** și **1504**, referitoare la moșiile Biserica Albă,

²⁶ *Ibidem*, nr. 282, p. 680-683.

²⁷ *Ibidem*, nr. 283, p. 684-688. Dintr-o diplomă emisă la 25 martie 1471 reiese că o pătrime din posesiunea leud era stăpânită de către Vlașin (*Blasius*), Ioan și Alexie de leud, puși în stăpânire fără nicio împotrivire. *Ibidem*, nr. 294 (295), p. 715-717.

²⁸ *Ibidem*, nr. 295 (293), p. 718-720. *Drwtha* sau *Drotha* este transpus de Mihályi sub forma Doroftei (p. 720, nota 4).

²⁹ *Ibidem*, nr. 303, p. 734-736.

³⁰ Toate documentele citate în continuare fac parte din volumul de diplome maramureșene din secolele XVI-XVIII, păstrat până acum în manuscris în colecția lui Ioan Mihályi de Apșa, volum pe care îl pregătim pentru tipar.

leud, Cuhea, Săliște, Moisei, Săcel, Dragomirești, Bocicoiu de Sus și Neagova, conțin și opoziția nobililor locali Teodor Deac și Dominic de leud. Acesta din urmă cu fiii săi, Ioan și Grigore Gorzo de leud, ca și Lazăr Balea obțineau în **1511** o confirmare de la regele **Vladislav al II-lea** a vechilor documente din **1427** și **1435**³¹. Dominic apare și la **1516**, alături de un Ioan de leud, poate fiul său (caracterizați drept nobili care depuseseră un jurământ). În 1506, un Simion Gorzo și alți nobili (din Apșa) protestează la punerea lui Sigismund Pogan în stăpânirea posesiunilor numite Apșa și Crăciunești³². Acest Sigismund Pogan, care, din câte se vede, era în continuare contestat pentru stăpânirea moșiilor maramureșene pomenite mai sus, se vede nevoit în 1517 să înapoieze „satele întregi” **Cuhea, Dragomirești, Bocicoiu Mic și leud** nobililor Dominic, Lazăr Balea și Ioan de leud, în schimbul a 100 de boi, 50 de iepe și 200 de oi³³. O scrisoare de punere și dare în stăpânire din **1519**, emisă de regele **Ludovic al II-lea**, arată o dispută între Luca de leud și Ioan de leud, frați copărtași în aceeași moșie leud (Luca de leud cerea să fie pus în stăpânirea părții lui Ioan de leud). De altminteri, peste un an, Luca de leud obținea un act de punere în stăpânire, din câte de pare, asupra părții sale din acea moșie. În **1524**, între „vecinii și megieșii” moșiei Rozavlea dinspre leud, apar Teodor, Ștefan și Valentin, numiți *Baia* (ceea ce înseamnă desigur Balea), alături de Ilie de leud. Tot așa, fără prea multe detalii, sunt consemnați Mihai de leud sau leudeanu (*Ioodi*, stăpân la Apșa de Jos, în **1520, 1524, 1525**), Iura de leud (în 1525), Ioan Faccygo (sau Foczaga, Fothego, azi Fițișău cu variante) etc. Un înscris din 1539 lămurește unele dintre filiații și înrudiri, întrucât, într-o pricină judecată de autoritățile comitatense (vicecomitele și cei patru juzi ai nobililor), se menționează Gheorghe Cionca, fiul lui Simion, în dispută cu Ioan Faccygo, fiul lui Lazăr și cu Ioan Domocoș împreună cu fratele său, fiii lui Dominic de leud.

Un Ioan de leud este jude al nobililor și om de mărturie regesc (în 1549). El este diferit de Ioan Foczaga, întrucât, în **1549**, sunt enumerați amândoi, împreună cu Ladislau *Bolya* (formă coruptă, desigur, de la Balea) și cu Teodor Căndreș (*Theodoro Kenderes*) de leud, drept vecini și megieși

³¹ I. Mihályi, p. 379.

³² Ioan cavaler de Pușcariu, p. 112.

³³ Disputa nu se termină însă, deoarece, la 1548, văduva lui Sigismund Pogan obținea de la regele Ferdinand de Habsburg stăpânirea asupra leudului.

ai moșiilor **Săliște, Săcel și Moisei**. Vecinii acelorași moșii erau, cu peste patru decenii înainte, în **1505**, Dominic de leud, Lazăr Balea și Gheorghe de leud. Același Ioan de leud din 1549 era jude al nobililor și la **28 iunie 1458** (când mai apar Fătul, fiul lui Ioan Balea, Petru, fiul lui Ioan Ilieș și Alexa, fiul lui Toma Sas de leud). În **1560**, sunt menționați drept juzi ai nobililor și Gheorghe și cu Ladislau Balea de leud, iar în **1585** avea aceeași calitate un Toma de leud. Un act emis de autoritățile comitatului în 1565 adeverește testamentul prin care Gheorghe (*Dsurds*) Gorzo își lăsa averea lui Maxim *Damen* (Damian), nepotul lui Toma Gorzo³⁴. Filiația care reiese din toate aceste date, pentru secolul al XVI-lea, se află la Anexa 3.

Din **Ioan Gorzo**, numit și Dominic sau Domocoș, după numele tatălui său (Dominic, alias Damian), printr-un fiu numit **Dumitru Gorzo**, provine **Andrei Gorzo**, acela care este pomenit de prin **1577** în satul **Suciu de Sus**. În perioada **1575-1866** unii dintre membrii descinși din anumite familii nobile originare din Maramureșul istoric (din leud, Vișeu de Sus și de Jos, Budești și Apșa de Jos), trec peste munte, spre sud-vest, la Suciu de Sus. Primul nobil cunoscut care a făcut acest pas a fost pomenitul **Andrei Gorzo sau Gurzo**, coborât din Alexandru sau Sandrin (Balea) de leud, fiul lui Teodor acesta din urmă menționat în 1419. Andrei Gurzo din leud (care a trăit în intervalul aproximativ 1550-1630) s-a pus în slujba voievodului și principelui Transilvaniei **Ștefan Báthory** (între 1571 și 1575 voievod, iar între 1575 și 1583 principe), devenit și rege al Poloniei (1576-1586). Este consemnată participarea sa la campanii antiotomane și la lupte contra „Moscoviei” (Rusiei), ca și la înscăunarea patronului său ca rege al Poloniei. Cândva, prin 1573-1575, Andrei Gurzo primea ca danie de la **Ștefan Báthory** o posesiune în **Suciu de Sus** relativ aproape de **leud**, dar în afara Maramureșului istoric, în comitatul vecin Solnoc (Solnocul Interior)³⁵. Această danie și strămutare a nobilului ieudean vin pe fondul unei anumite nesiguranțe a stăpânilor din sud-estul Maramureșului,

³⁴ I. cavaler de Pușcariu, p. 112.

³⁵ Până la 1541, comitatul Maramureș și Transilvania au făcut parte din entități politico-administrative diferite, deoarece Transilvania era organizată ca voievodat distinct, pe când Maramureșul era un comitat obișnuit în cadrul Regatului Ungariei. După destrămarea Ungariei (1541), Transilvania propriu-zisă, Banatul și comitatele vestice sau Partium (unde se afla și comitatul Maramureș) formează un stat aproape de sine stătător (sub suzeranitate otomană formală) – Principatul Transilvaniei - a cărui întindere teritorială a variat însă de-a lungul timpului. De exemplu, în unele intervale de timp din perioada 1541-1688, Maramureșul a trecut în componența Ungariei habsburgice.

datorită pretențiilor unor nobili străini, cum era menționatul Sigismund Pogan de Cseb (a cărui familie se înstăpânise inclusiv asupra leudului). Dania lui Ștefan Báthory este evocată în anul 1592, când **Sigismund Báthory**, principele de-atunci al Transilvaniei, conferea lui **Andrei Gurzo de Suciu de Sus** și tuturor urmașilor săi de parte bărbătească și femeiască un privilegiu de recunoaștere (înnoire) a nobilității, blazonul de nobil și imunitatea fiscală, drept recompensă pentru credincioasele slujbe aduse emitentului actului și familiei sale. Ulterior, în 1618 principele **Gabriel Bethlen** conferă aceluiași **Andrei Gurzo de Suciu de Sus** o nouă donație cu imunitate fiscală, ca și cea anterioară. Andrei a avut cinci fii (Gabriel sau Gavril, Macedon, Toma sau Tămaș, Aron și Birtalan sau Precup), menționați pe la jumătatea secolului al XVII-lea (1654), care au avut cu toții urmași, ducând numele și familia mai departe.

Prin urmare, acest personaj - **Andrei Gurzo** - este fondatorul familiei **Gurzo, alias Burzo, de Suciu de Sus**, având descendenți care se pot urmări până astăzi. Numele de Gorzo trebuie să fi fost în românește Gurzău și se poate să provină, cum zice Ioan Mihályi de Apșa, de la George³⁶ (prin variante, precum Georgi, Giurgi, Giorz). Forma **Burzo** pare pur și simplu o coruptelă de la Gurzo, în condițiile în care, în scrierea medievală târzie și umanistă, majuscula G era, pentru necunoscători, foarte ușor de confundat cu B (grafia celor două litere majuscule fiind asemănătoare). De altminteri, **Andrei de Suciu de Sus** este numit ulterior **Gurzo** sau **Burzo**. Familia va avea până astăzi o evoluție deosebită, care se împletește uneori cu istoria Transilvaniei, a românilor transilvăneni și a României.

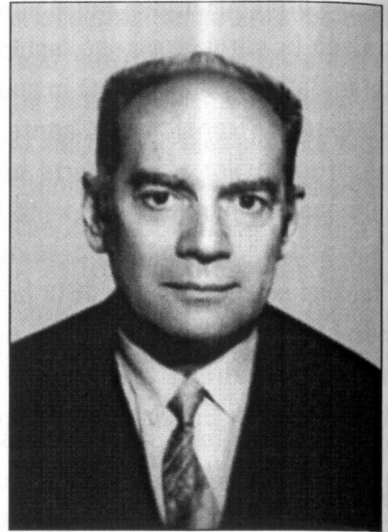
Din nobila familie **Burzo de Suciu de Sus** s-au afirmat de-a lungul timpului numeroase personalități, printre care amintim:

- **BURZO TEODOR**, inginer
- **BURZO EMIL**, dr. fizician, membru al Academiei Române, Președinte al Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române
- **BURZO T. IOAN**, prof. univ. dr., membru titular al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură
- **BURZO GAVRIIL**, arhimandrit la Mănăstirea „Sfânta Treime” Suciu de Sus și lista poate continua.

³⁶ I. Mihályi, p. 602, nota 1.

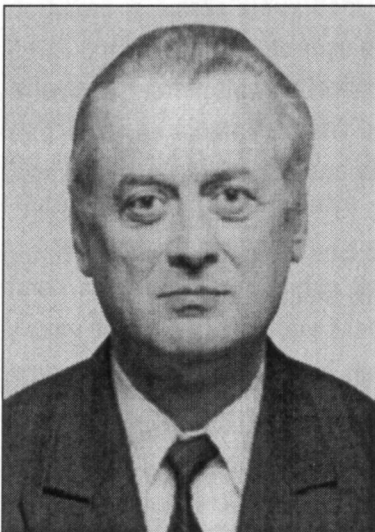

BURZO TEODOR
inginer
(1890-1976)

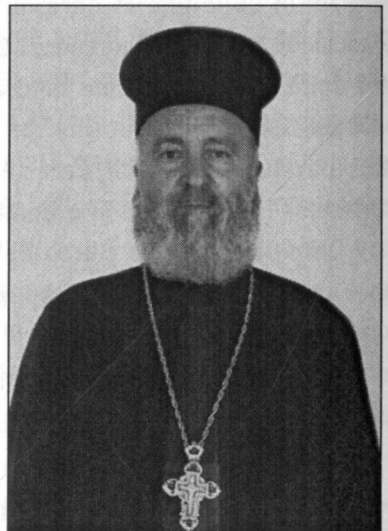

BURZO EMIL
dr. fizician,
membru al Academiei Române
Președinte al Filialei Cluj-Napoca
a Academiei Române

BCU Cluj / Central University Library Cluj

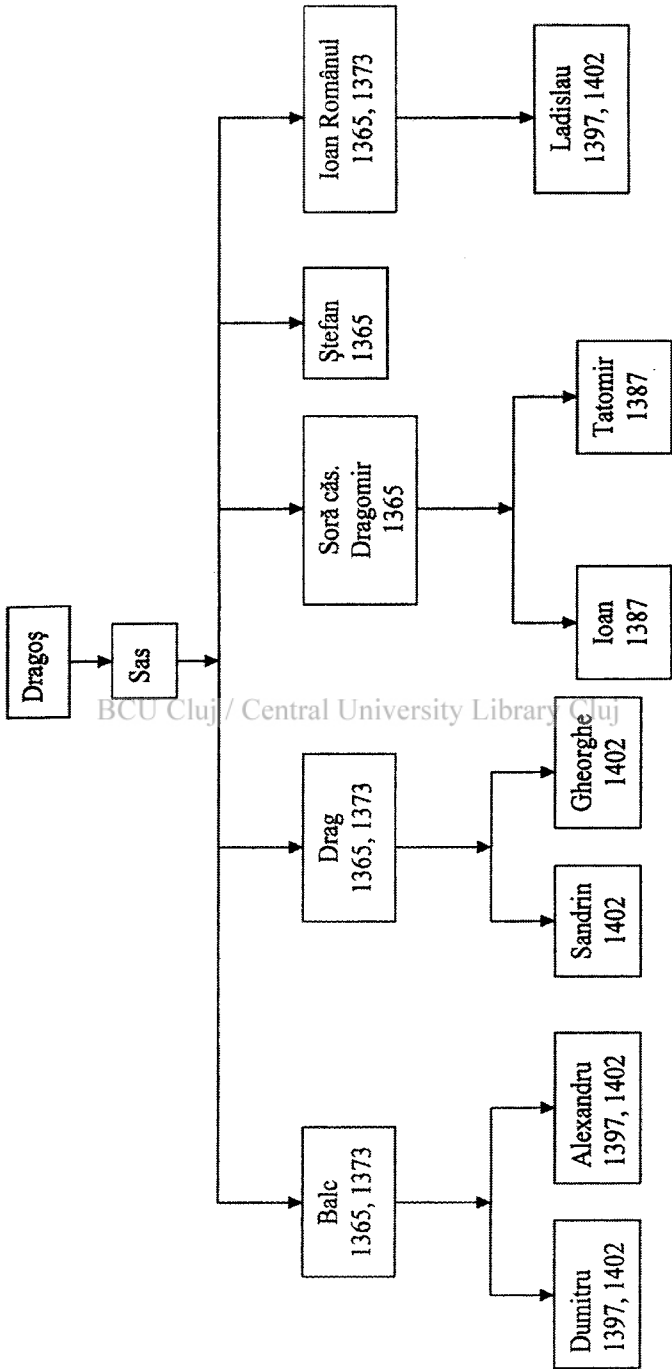

BURZO T. IOAN
prof. univ. dr.,
membru titular al Academiei de
Științe Agricole și Silvice

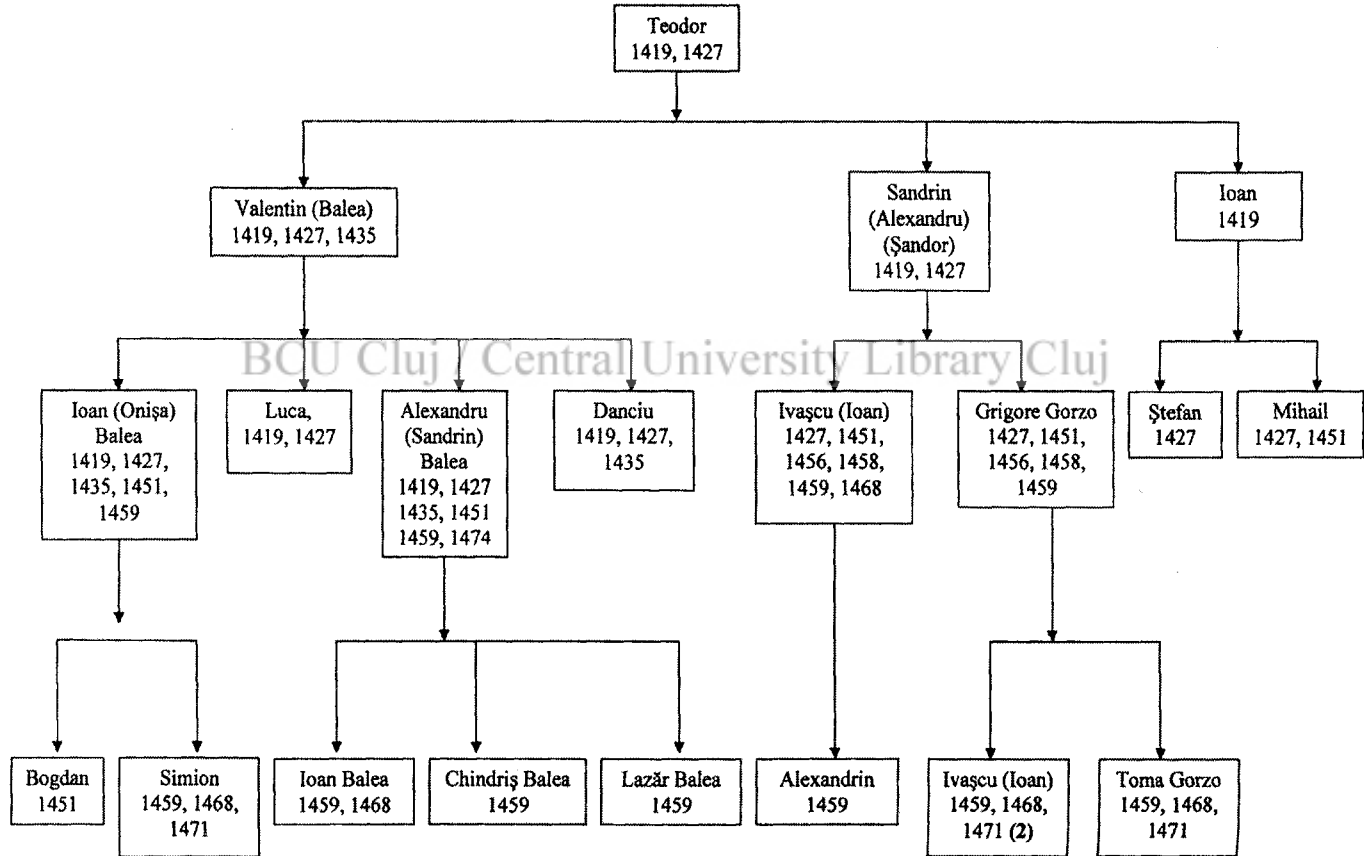

BURZO GAVRIIL
arhimandrit
la Mănăstirea „Sfânta
Treime” Suciul de Sus

ANEXA 1

ANEXA 2

ANEXA3

